

09/5347

Gunnar Fjone
Fjone
3854 NISSEDAL

Fjone, 16. juni 2014

Norges vassdrags- og energidirektorat, NVE
Konsesjonsavdelinga,
Postboks 5091 Majorstua
0301 Oslo

Joachim Kjelstrup, Steinar Pettersen.

Tilbakemelding på befaring av Håtveitåi knytt til søknad om utbygging av Klovefossen og Støylaldalen kraftverk i Håtveitåna på Fjone i Nissedal kommune.

- De største vassdragene i kommunen er allerede utbygd. Den foreslåtte utbyggingen gir et stor anlegg og lite kraft.

Tidligere direktør Janne Solli og tidligere statssekretær Heidi Sørensen m.f. har begge uttalt seg om småkraftverk og begge er klare i sin dom, små kraft er vesentlig mere miljøskadelige enn store kraftverk pr. kilowatt. I følge tidligere statssekretær i finansdepartementet Kjetil Lund, er intensjonen at NVE skal avslå prosjekter som gir dårlig ressursutnyttelse. Jeg har også vært i kontakt med representanter for departementet nå nylig, og de er ganske klare på at det ikke er intensjonen å bygge ut alle elvene i store naturområder. Intensjonen fra regjeringen er på bygge ut de elvene som gir den beste ressursutnyttelsen og den høyeste lønnsomheten. Resten av elvene skal spares for fremtiden. De vannmiljøforskere jeg har hatt kontaktet i arbeidet med denne saken, mener det er uheldig å bygge en så stor andel av elvene i denne regionen. Belastningen på denne type naturmiljø blir uakseptabelt høyt. Elvene er artsrike og spennende naturmiljø som vi ikke har råd til å miste.

Vi har her på Fjone allerede hatt en massiv utbygging av vannkraft, i form av et stort og mange små kraftverk. Det store kraftverket har damanlegg og kan produsere kraft når prisen er god. Noen av de små er bygd med dam men andre ikke. Alle elvene i dette området er utbygd, bortsett fra denne siste elva, Håtveitåi. Det er liten tvil om at den omsøkte utbyggingen er et prosjekt med svært store naturinngrep i forhold til lønnsomheten den gir i kraftmarkedet og den planlagte utbyggingen er et anlegg som klart faller innenfor kategorien som bør spares for fremtiden. Elven utgjør mye urørt vassdragsnatur i nærmiljøet.

- Lekkasje av giftig vann til elver og bekker.

Rørledningen er planlagt gjennom mange store myrer. Det ligg mange tusen liter myrvann lagret i myrene i dette området, vann som ofte er 100 ganger surere enn vannet i elven. Sur nedbør har tilført både sink, bly, kadmium, kvikksølv, arsen, antimon og selen til myrene og nedbørsfeltet rundt. Mye av dette er lagret i myrene sammen med aluminium og andre elementer fra berggrunnen i området. Surt vann løser mange giftige elementer som normalt ikke finnes i elver og bekker av

betydning, men som er innestengt i myrene. Graving i dette området vil føre til at giftig vann blir tilført omgivelsene.

Det er utført altfor lite forskning på skadevirkningen av denne type graving og utslippene det medfører, men noe forskning er utført. Bl.a. er skadevirkningen av flere metaller kjent og utslipp av slike metaller har før til et høyre opptak av slike i kosten bl.a. gjennom drikkevannet. Kloakkslam er blitt et forurensningsproblem på grunn av innholdet av tungmetaller. Store lekkasjer av metylkvikksølv fra myrområder er kjent fra mange steder i Norden. Kvikksølv akkumuleres i fiskepisende fisk som gjedde og stor ørret. Fisken tåler en del av denne giften, men den er svært skadelig for mennesker som spiser fisken. Nisser har en del av denne store ørreten, men jeg er ikke kjent med at noen har målt innholdet av kvikksølv i denne. I andre vann er det målt kvikksølv og det er ikke uvanlig å finne høye verdier i fisk. I noen vann har innholdet i fisk vært så høyt at den ikke bør spises av folk. Kvikksølvforgiftning gir skade på sentralnervesystemet hos mennesker og foster er mer utsatt enn voksne mennesker. Tungmetallers effekt på kroppen er skade på nervesystemet, hjernen og forstyrrelse av organfunksjon.

Hva for giftstoffer som eventuelt vil lekke ut i et prosjekt som dette og i hvor store mengder er vanskelig å spå uten omfattende analyser av vann- og humuskjemien i området, men det er ganske sikkert at en får giftige utslipp. Det er dokumentert at en får giftige lekkasjer av kvikksølvholdig vann fra myr bare ved å kjøre på den med traktor. Det er traktorkjøring på myr som ofte har fått skylden for at fisken har blitt giftig å spise mange steder i Norden. Graving er et vesentlig større inngrep enn kjøring med traktor. Hvis det skal graves i området må konsekvensen kartlegges med et måleprogram før og etter gravingen og en må iverksettes tiltak for at ikke giftig vann når elvene og bekken i området. Måleprogrammet må fortsette i flere år etter gravingen er utført, da det vil lekke giftig vann i området lenge etter at gravingen er avsluttet.

Bildet viser legging av rørgate på et litt mindre anlegg enn det som er planlagt i dette prosjektet. Røret har en diameter på ca. 60 cm. Rundt røret er det lagt grus og røret er overdekt med grus. På

toppen blir det lagt myr om røret går gjennom et myrområde. Gravemaskinene her er på ca. 23 – 35 tonn. Totalt bredda på rørgaten er ca. 20 meter.

- Miljøendring i myrlandskapet der rørgaten er planlagt.

Rørledningen er tiltenkt lagt i djupålen i myrene nedover i et område med mange bløte myrer. Myrene i området er våt og fattige jordvannsmyrer. Flere er dype. De våte myrene skaper sitt eget lokale klima med et spesielt miljø av planter, sopp, dyr og insekter m.m. En utgraving av disse myrene vil medføre en endring av artssammensetningen på myrene på grunn av uttørring (drenering) og det vil gi forutsetning for en gjengroing med skog i det som før var et åpent myrlandskap.

- Mulig miljø endringer i elven på grunn av den planlagte utbygging.

Den delen av elva som blir regulert får mindre vann. Fra andre småkraftverk vet vi at mindre vann om vinteren fører til bunnfrysing, oppbygging av større mengder is og større isgang i elven om våren. Slik er det blitt etter utbyggingen av Gryteåi på Fjone, selv om Skagerak skrev i byggesøknaden at det ikke skulle skje. Livsvilkårene for de vannlevende organismene vil bli tilsvarende røffere og vil uvilkaarlig føre til en reduksjon i det genetiske mangfoldet.

I sommerhalvåret mister vi det meste av vannet mellom flomperiodene og tørkeperiodene. Dette er det mest verdifulle vannet for livet i elva. Når det mest verdifulle vannet i elva forsvinner vil det resultere i en reduksjon i det genetiske mangfold.

- Rein.

På befaringen bekreftet flere lokale grunneiere at utbyggingsområdet er et viktig området for den lokale villreinen. Enkelte grunneiere påpeke at det kan være rein i området hele året, særlig om våren vil det rein i området kraftverket er tenkt bygd. Utbyggingsområdet er nå et stille område reinen kan være i fred, bl.a. under kalving, samtidig som tilgangen på mat er god. En utbygging vil føre med seg ulemper for reinen i anleggsperioden. En utbygging vil også tilføre området elektrisk strøm. Dette er et fint hytteområde og de fleste grunneierne har turisme og hyttebygging som hovedinntekt. En hytteutbygging i området vil fjerne den roen reinen nå nyter godt av. All norsk villrein har den samme genetikken og er derfor like verdifull. En rein i Nissedal og en rein på Hardangervidda er like verdifulle for Norge.

- Reetablering av vegetasjon i planlagt rørgate. Klimaendring, kald luft fra fjellet.

Fjerning av skog i rørgatetraseen vil føre til transport av kald luft fra fjellet og ned i lavere områder. En har tidligere hatt dårlig erfaring med at hogst i traseer fra fjellet og ned, gir vanskelige forhold for reetablering av ny skog. Kald luft vil også få konsekvenser for skogen lengre nede. Revegetering av rørgaten vil gå seint pga. svakt jordsmonn og kjølig klima. Reetablering av skog som den står i dag vil sannsynligvis ta mer enn 100 år.

- Genetisk ressurser

Vassdrag og nærområdet rundt har en vesentlig høyre tetthet av organismer enn andre biotoper og krever derfor spesielt vern. Genressurser fra sopp og små organismer, mindre enn de som er synlige for øye er livsviktige ressurser for bl.a. legemiddelindustrien. Bare tenk på at Penicillin er hentet fra en enkel liten sopp, Syklosporin A, er hentet fra en kjedelig sopp på Hardangervidda, som ingen utbyggere ville legge vekt på i en konsesjonssøknad, og soppen er nå grunnlaget for livsviktige medikamenter. Det finnes mange legemiddel som er hentet fra helt vanlig (triviell) natur. Nå er det og en ny sopp i søkelyset i Tinn, som har potensiale som nytt legemiddel. Moderne teknologi har gjort det svært mye lettere å lete etter interessante organismer for nye legemiddel. NVE bør kreve at det blir tatt vann og jordprøver i og ved alle elver som bygges ut med hensyn på kartlegging av

genetiske ressurser. Prøvene kan fryses ned og må ikke analyseres umiddelbart. Genetiske analyser er i ferd med å bli billig teknologi og er av svært stor verdi for fremtidig industri.

- Rødlista fuglearter i område.

Både rapporten fra fauna og lokal kunnskap på befaringen bekreftet at området i og rundt utbyggingsområdet kan være tilholdstad for rødlistede fuglearter.

- Utbygger underkommuniserer konsekvensen av utbyggingen.

I følge utbyggeren er naturen i område triviell og uten verdi. Villreinen er av mindre verdi enn annen villrein. Villreinen her er selvsagt av like stor verdi som den på Hardangervidda. Kunnskapsgrunnlag er svakt og virkningen på det biologiske mangfoldet kan for bli vesentlig større enn det som fram går av utbyggers rapport.

Kraftstasjonen skal legges i en 30 graders sandskråning uten at verken byggetomt eller veg ned til kraftstasjonen vil med føre inngrep i terrenget. Rørgata skal graves ut med små gravemaskiner, mindre enn min 8 tonns maskin. Inntaket skal bygges med helikopter og plassen rundt inntaksdammen skal være helt uten det minste spor etter byggingen av dam og rørgate. Slike lovnader om smågravemaskiner og helikopter bør være bindene for utbygger og disse lovnadene bør være en del av konsesjonsvilkårene om anlegget skulle bli godkjent. Hvis ikke vil realiteten bli en helt annen.

- Inntaket på mange småkraftverk er uheldig utformet, bl. gjelder det GryteÅi.

En stor del av næringen for organismene i elva kommer ofte flytende med strømmen. Inntaket på mange små og store kraftverk er utforma slik at de stjeler en stor del av næringspartiklene i elven. Overflatevann er viktigere enn resten av vannet i elva. Grunnen er enkel, næringspartikler som faller i elven vil enten synke til bunnen eller flyte opp i de øvre vannlag. Næringspartikler som flyter opp kan føres videre med minstevannføringen. Partikler som sedimentærrester på bunnen i bassenget rundt inntaket kan spyles ut sammen med minstevannføringen. Den teknisk løsningen for slike selvrensende rister er allerede i bruk enkelte steder, har jeg blitt fortalt, og bør bli standard i alle anlegg. Organismer i elven trenger ikke bare vann, men og mat.

KONKLUSJON: De miljømessige konsekvensene av en utbygging synes ikke på noen måte å være tilstrekkelig vurdert. I dette tilfellet er de miljømessige skadevirkningene klart større enn den næringsmessige gevinsten av en utbygging. Utbyggingen bør derfor nektes.

Hilsen

Gunnar Fjone